

SLOVENSKI

Direktor: Rudi Janžura - Odgovorni urednik: Sergej Vošnjak - Tiska tiskarna Slovenskega poročevalca - Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ulica 4, telefon 3-322 do 3-326 - Uprava: Ljubljana, Čopova ul. 60-III, telefon 22-575 in 22-621 - Oglasiški oddelček: Ljubljana, Kardeljeva ulica 4, telefon 21-498, za ljubljanske naročnike 20-463, za zunanje 21-332 - Poštni predal 29 - Tek. račun NB 601-T-163 - Mesečna naročnina 140 din

Poročevallec

V TOREK PRIDE TURŠKA VLADNA DELEGACIJA V BEOGRAD

Balkan se bo spremenil v nepremagljivo trdnjavo

Turški tisk o potovanju zunanjega ministra Köprülüja v Jugoslavijo — Izjava maršala Papagosa o balkanskem sodelovanju — Obstaja možnost podpisa sporazuma o obrambi pred napadom — Februarja pride na obisk grški zunanji minister Stefanopoulos

Istanbul, 18. jan. (Tanjug): Ob potovanju turškega zunanjega ministra Köprülüja v Beograd p. v. demokratiški časopis »Son Telegrapha«, da bo zveza treh držav na vojaškem in političnem področju znatno zboljšala položaj na Balkanu. Balkan se bo spremenil v nepremagljivo trdnjavo. Potovanje ministra Köprülüja bo samo pospešilo ustvaritev enotne fronte.

Glasi demokratiške stranke »Zaferu« je včeraj priobčilo članek »Italija in Balkan«, v katerem piše, da Italija očividno ne želi sklenitve obrambnega sporazuma med Grčijo, Turčijo in Jugoslavijo. Po mnenju časopisa bi morala Italija iskreno sodelovati z balkanskimi državami, ker bi to koristilo njej in vsemu svobodnemu svetu.

Predsednik grške vlade maršal Papagos je izjavil danes, da bosta Grčija in Turčija nadaljevali politiko sodelovanja z Jugoslavijo. To se nanaša tudi na vojaške stike med temi tremi državami, saj je njihov smoter, da se odstrani vsaka nevarnost pred informbirojskimi državami. To izjavo je dal maršal

Gospodarski sporazum med Grčijo in ZDA

Atene, 18. jan. Danes je bil objavljen sporazum med grško vlado in ameriško ekonomsko misijo v Grčiji o porabi 824 milijard drahem (okrog 16,5 milijard dolarjev). Vsota je namenjena za investicije v gospodarskem letu 1952/1953 in je za 242 milijard drahem višja od

Atlantskega pakta. Admiral Mountbatten bo obiskal tudi pomorske ustanove in enote turške vojne mornarice. Vsote, ki jo je dobila prej za isti namen Plastirasova vlada. To dejstvo razlagajo v političnih krogih kot znamenje večje naklonjenosti ZDA sedanji Papagosovi vladi. Čeprav so podpisali sporazum o ameriški pomoči z zamudo pol leta je Grčija vendar v prvem polletju porabila že 37% gornjega zneska. Največji del kredita, okrog 50%, bodo uporabili za nadaljevanje del za graditev električnih central in za melioracije. Za posojila za nabavo kmetijske opreme je namenjenih 50 milijard drahem, zasebna industrija pa bo dobila trikrat večjo vsoto.

Papagosova vlada se je zavezala ameriški ekonomski misiji, da bo nadaljevala politiko nadzorstva nad krediti in znižala primanjkljaj v državnem proračunu na 100 milijard drahem, v skladu s splošnim programom gospodarske stabilizacije.

Papagos dopisniku britanskega konservativnega časopisa »Daily Telegrapha«. Grški ministri predsednik je menil, da Italije ne bodo obveščali o razgovorih, ki jih bodo imeli ministri za zunanje zadeve Grčije, Turčije in Jugoslavije.

Zunanje-politični urednik Tanjuga poudarja v zvezi z najavljenim obiskom turškega zunanjega ministra, ki bo 20. t. m. prispel v Beograd, da sta Jugoslavija in Turčija globoko zainteresirani v obrambi miru in neodvisnosti v tem delu sveta. Ideja skupnosti medsebojnih interesov je tako dozorela, da nikakršni poskusi ne morejo ovirati nadaljnje poglobitve medsebojnih odnosov.

Jugoslavija, Grčija in Turčija grade svoje medsebojno zavezanost na načelu medsebojnega spoštovanja ter obrambe miru in neodvisnosti. V dosedanjih stikih se je izkristaliziralo skupno stališče, tako da je pisnem sporazum čisto formalna stvar. Razgovor odnosov med Jugoslavijo, Grčijo in Turčijo je tako napredoval, da se danes ne izključuje možnost podpisa spo-

razuma o obrambi pred napadom. Jugoslovanska javnost, ki je s simpatijami spremljala razvoj odnosov med temi državami, pozdravlja obisk zunanjega ministra prijateljske Turčije kot uvod v novo razdobje prijateljstva treh balkanskih narodov in manifestacijo njihove odločnosti, da branijo mir.

Grški minister za zunanje zadeve Stefanopoulos je izjavil, da bo odpotoval v Beograd na povabilo jugoslovanske vlade 2. februarja. Spremljala ga bosta načelnika grškega ministrstva za zunanje zadeve Mostrasi in Nikolazeizis.

Nacistična zarota v Zahodni Nemčiji

Bonn, 18. jan. (Tanjug): Aretacija nacistov, med katerimi sta tudi dva, ki ju je Hitler v svojem testamentu označil kot kandidata za ministrski položaj, je še vedno v središču zanimanja bonških političnih krogov. Obveščeni poudarjajo da je imela ta skupina nedvomno zvezo z nacisti v Argentini, kjer živi skupina bivšega Hitlerjevega letalskega oficirja Rudela, in v Spaniji, kjer je skupina bivšega hitlerjevskega padalca Scorzeneja, znanega po tem, da je skušal rešiti Mussolinija, in s tako imenovanimi nemškimi svetovalci v arabskih državah Bližnjega vzhoda.

Slavna otvoritev stavbe telekomunikacij v Ljubljani

Včeraj dopoldne je bila slavna otvoritev stavbe telekomunikacij v Ljubljani opremljene z najmodernejšimi napravami telegrafsko-telefonske službe, ki nas tesneje povezujejo z vsemi našimi kraji in ostalim svetom. Slavnost so se udeležili: član Izvršnega odbora Ljudske skupščine FLRJ tov. Franc Leskosek-Luka, ministra tov. dr. Jože Potrč in tov. Zoran Polić, podpredsednik Prezidijske ljudske skupščine LRS tov. Ivan Regent, podpredsednik Ljudske skupščine LR Slovenije tov. dr. Anton Kržišnik, član Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije tov. Janez Hribar, predstavnik Jugoslovanske ljudske armade generalmajor Gažević, sekretar Izvršnega odbora Osvobodilne fronte Slovenije tov. Matija Maležič, pomočnik glavnega direktorja pošte, telegrafa in telefona FLRJ tov. Senk Vladimir, direktor beogradske direkcije PTT tov. Aca Radović ter številni drugi predstavniki naše oblasti, množičnih organizacij, podjetij, uradov in ustanov.

Prekinitev diplomatskih stikov med Izraelom in ZSSR?

Kalkuta, 18. jan. Na povratku s konference azijskih socialističnih strank je izraelski zunanji minister Saret izjavil, da je izraelska vlada trdno odločena, da vloži pri OZN protest proti antisemitski gonji v Sovjetski zvezi in sovjetskih satelitskih državah. Saret je dejal, da je bilo v teh državah v zadnjem času več primerov premišljene protizidovske gonje. Izraelska vlada proučuje tudi možnost prekinitev diplomatskih odnosov s Sovjetsko zvezo.

Spor med Mosadikom in Kašanijem

Teheran, 18. jan. Ministrski predsednik dr. Mosadik je zahteval od parlamenta, da mu še danes na dveh sejah izglasejo podaljšanje izrednih pooblastil za eno leto. Dr. Mosadik je zagrozil z ostavko, če parlament njegove zahteve ne bi sprejel. Ko pa se je danes parlament sestel, je bilo prečitano pismo predsednika parlamenta Kašanija, ki odločno nastopa proti podaljšanju pooblastil dr. Mosadiku in pravi, da bi bilo podaljšanje protiuustavno. Zakone sme sprejemati samo parlament, dolžnost vlade pa je, da jih izvaja. Seja parlamenta je bila nato prekinjena. Poslanci so sestavili delegacijo, ki ima nalogo, da posreduje med dr. Mosadikom in Kašanijem.

Dijlas in dr. Bebler v Burni

New Delhi, 18. jan. (Tanjug): Zastopnika Zveze komunistov Jugoslavije na rangunski socialistični konferenci Milovan Djilas in dr. Aleš Bebler, bosta ostala v Burni še nekaj dni kot gosti burmanske socialistične stranke, iz Burme bosta odpotovala verjetno 20. januarja.

Novi veleposlanik ZDA v Parizu

New York, 18. jan. (UP). Novo izvoljeni predsednik ZDA Eisenhower je imenoval danes Douglasa Dillona, predsednika upravnega odbora družbe »Dillon, Read and Company« za novega ameriškega veleposlanika ZDA v Parizu.

Demonstracije v Parizu

Pariz, 18. jan. (Tanjug): Včeraj je v Parizu demonstriralo več tisoč meščanov proti sklepu ameriških okupacijskih oblasti v Zahodni Nemčiji, da bodo vojno zločincu Adolfu Kruppnu izplačale odškodnino za dekretizacijo njegovih tovarov v Porurju. Demonstranti so zahtevali, naj ameriške okupacijske oblasti prekličejo sklep o pomilostitvi Kruppa, ki ga je nürnberško sodišče kot vojnega zločincea obsodilo na smrt. Demonstracije je organiziral akcijski odbor, v katerem so bile zastopane organizacije bivših borcev v gibanju odpora, vojnih invalidov in deportirancev in Liga za človečanske pravice.

Volitve v Iraku

Bagdad, 18. jan. Včeraj so bile v Iraku prve splošne volitve v parlament. Vojaška vlada generala Nuredina je dobila ogromno večino. Izmed 138 poslancev si je opozicija doslej zagotovila samo 7 mest.

Evropska posvetovalna skupščina

Poziv Veliki Britaniji naj se pridruži zahodno-evropski armadi

Strasbourg, 18. jan. (Reuter) Svet evropske posvetovalne skupščine je končal štiridnevno izredno zasedanje s sprejetjem resolucije o iskrenem sodelovanju med predlagano politično skupnostjo 6 zahodnoevropskih držav in ostalimi članicami Evropskega sveta. Resolucija je bila sprejeta s 76 glasovi proti 9. S tem so države udeležke odobrile stališče, ki je pravzaprav kompromis med dvema skrajnjima strujama na zasedanju skrajnimi federalisti ter degolisti in francoskimi in nemškimi socialisti, ki so ostro grajali osnovne misli, na katerih temelji načrt za ustanovitev politične skupnosti.

V debati pred glasovanjem je prišlo do spora glede udeležbe Velike Britanije v Evropski obrambni skupnosti. Bivši predsednik francoske vlade

Potovanje ameriških državnikov v Evropo

Washington, 18. jan. (UP). zvedelo se je, da bosta bodoči ameriški minister za zunanje zadeve Dulles in ravnatelj uprave za vzajemno varnost Harold Stassen verjetno 1. februarja odpotovala v Evropo. Obiskala bosta Veliko Britanijo, Italijo, Francijo, Zahodno Nemčijo, Belgijo, Nizozemsko in Luksemburg. V vsaki izmed teh držav bosta ostala po en dan. Namen njunega potovanja je, da bi zbrala podatke o političnem položaju v zvezi z ameriško udeležbo v organizaciji Severnoatlantskega pakta ter pri ekonomski pomoči Evropi.

Dr. Gruber povabljen v Bonn

Bonn, 18. jan. (DPA). Zahodnonemški kancler dr. Adenauer je povabil avstrijskega ministra za zunanje zadeve dr. Gruberja na uradni obisk v Bonn. Ker dr. Gruber ne bo mogel odpotovati iz Avstrije preč splošnimi volitvami 22. februarja, je dr. Adenauer izrazil upanje, da bo prišel dr. Gruber v Zahodno Nemčijo marca in da bosta pri tej priložnosti nadaljevala razgovore o perečih vprašanjih, ki sta jih načela lani v Parizu.

Zmanjšanje francoskih izdatkov za vojsko

Sestanek med Mayerjem in Ridgwayem

Pariz, 18. jan. (UP): Nekaj ur zatem, ko je francoska vlada sklenila, da bo za 36 milijard znižala vojaški proračun v letu

stroškov se nanaša na skupno vsoto 86 milijard frankov, ki bo blokirana v novem proračunu. Nadaljnje znižanje je zamišljeno

Nova francoska vlada, ki jo je sestavil René Mayer, pri predsedniku republike Auriolu (v sredini prve vrste)

1953, je obiskal predsednika francoske vlade René Mayerja vrhovni poveljnik sil držav Atlantskega pakta general Ridgway. Sodi, da je prošil za sestanek z Mayerjem, da bi zvedel za stališče nove francoske vlade glede evropske obrambne skupnosti.

Po mnenju predsednika francoske vlade je znižanje obrambnih stroškov potrebno, da bi olajšali finančni položaj Francije v prvih treh mesecih letošnjega leta. Znižanje obrambnih

Novikov bo zapustil ZDA

New York, 18. jan. (UP). Drugi tajnik sovjetskega veleposlanstva v Washingtonu Jurij Novikov, ki so ga obtožili, da je sodeloval pri vojnoski zaroti, bo danes zapustil ZDA. Ameriška vlada je sporočila, da je Novikov nezakonska oseba in ga obtožila, da je vodil vohunsko sodelovanje Otona Weberja in Kurtha Pongerja, ki so ju prijeli na Dunaju in odpeljali v Washington, kjer bosta postavljeni pred sodišče.

FLR Jugoslavije tov. Vladimir Senk, ki je med drugim dejal, da stopa pošto-telegrafsko-telefonska služba Jugoslavije na pot velike avtomatizacije. Nova stavba telekomunikacij v Ljubljani je že eden izmed centrov, ki bo omogočil, da se bo možno avtomatično razgovarjati iz enega kraja Jugoslavije na drugi. Preko teletipov bomo povezani z evropsko mrežo in s tem z vso Evropo.

V imenu delovnega kolektiva »Tehnika«, ki je gradilo palačo, je spregovoril direktor tega podjetja tov. inž. Zivec, ki je dejal, da je delovni kolektiv ponosen, da je izgradil to pomembno stavbo, ki ima okrog 120.000 kv. metrov površine.

Sporazum med Italijo in Jugoslavijo o trgovini z lesom

V Vidmu so pred dvema dneva zaključili pogajanja za ureditev trgovine z lesom med Italijo in Jugoslavijo. Ustanovili bodo stalni tehnični odbor, da bo reševal vprašanja, ki se bodo pojavila v trgovini z lesom med obema državama. Nastale spore bo reševal mešani arbitražni odbor.

Gradnja operativne obale v jugoslovanski svobodni coni v Solunu

Pomorsko gradbeno podjetje z Reke bo v kratkem začelo graditi operativno obalo, skladišča in druge objekte v jugoslovanski svobodni coni Soluna. Podjetje je pripravilo razno gradivo in mehanizacijo dela. Obalo bodo gradili leto dni.

Zagreb v počastitev Nikole Tesle

V tovarni »Nikola Tesla« so odkrili spomenik velikega znanstvenika

Zagreb, 18. jan. Ob desetletnici smrti Nikole Tesle je bila dopoldne v Narodnem gledališču spominska akademija, ki so jo prisostvovali tudi predsednik vlade LR Hrvatske dr. Vladimir Bakarić, član Zveznega izvršnega sveta in nečak pokojnega Nikole Tesle Sava Kosanović, podpredsednik vlade LR Hrvatske Franjo Gaži in Božidar Maslarić, člani vlade, člani diplomatskega zbora, Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti, Društva inženirjev in tehnikov, matematikov in fizikov ter drugi predstavniki javnega in kulturnega življenja.

Po uvodnih besedah predsednika Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti dr. An-

drije Stamparja je govoril univ. profesor dr. Gjuro Kurepa o življenju in pomenu dela Nikole Tesle. Državni simfonijski orkester Hrvatske je pod vodstvom dirigenta Horvata odigral Beethovno 5. simfonijo.

V vrsti predavanj in akademij v počastitev spomina Nikole Tesle so odprli snoči na univerzi razstavo moderne elektrotehnične literature.

Snoči so imeli slavnostno akademijo tudi v tovarni »Nikola Tesla«, kjer so odkrili poprsni kip velikega učenjaka. Delovni kolektiv tovarne je položil tudi venec na spomenik Nikole Tesle v njegovem rojstnem kraju Smiljanu pri Gospi-

Pogreb ponesrečencev v vojaškem podjetju v Sarajevu

Sarajevo, 18. jan. Pri eksploziji v vojaškem podjetju pri Sarajevu je bilo ubitih 26 delavcev in delavk, ranjenih pa 65. Izmed ranjenecv so samo dva zaradi težkih poškodb pridržali v bolnišnici, ostale pa so poslali domov.

Danes so slovesno pokopali žrtve. Nad 5000 delavcev in meščanov Sarajeva in okolice in 40 delegacij sindikalnih združenj se je udeležilo pogreba. Prišli so tudi zastopniki centralnega odbora Zveze kovinarjev Jugoslavije, Zveze sindikatov za Bosno in Hercegovino, organi oblasti, zastopniki vojaških enot in množičnih organizacij. V imenu vojaškega podjetja se je od padlih tovarišev in tovarišic poslovil major Sinisa Stojanović, rekoč, da sočustvujejo narodi Jugoslavije z družinami padlih in s celotnim kolektivom. Delovni kolektiv je takoj naslednji dan po nesreči nadaljeval proizvodnjo, izpolnjuje s tem svojo dolžnost do domovine.

Elektrifikacija Istre

V Istri bodo letos končana obsežna elektrifikacijska dela. Elektroenergetski sistem Istre se bo povečal za dve veliki transformatorski postaji v Potpičanu in Stalijah. Ko bosta ti postaji končani, bodo istriški rudniki dobivali dovolj elektrike za pogon novih strojev in drugih naprav. S tem se bo povečalo tudi izkoriščanje premoaga, predvsem v novem potpičanskem rudniku, v katerem se bo letna proizvodnja zvišala na 50.000 ton.

V Istri je dobilo doslej razsvetljavo 30 vasi, v kratkem pa jih bodo elektrificirali še 60. Dela bodo financirali krajani in občinski ljudski odbori.

Ing. H. Uhliř:

Tržni paviljoni - hitra od pomoč v stiski

Ne, ni prijetno našim branje-kam in kmetičem na Vodnikovem trgu, niti poleti v plohah in pripek, še manj pa v jesenski čobodri ali v zimskem merožu in mrazu. Pred kratkim so jih sicer nekaj namestili pod novo tržno lopo, toda ta še daleč ne zadostuje, da bi bilo konec njihovega neugodja, ali da bi se vsaj ublažilo. Še manj pa je s to lopo pomagano ostali pretežni večini prodajalcev, ki so še kar naprej izpostavljeni vsem vremenskim neprivikom. In koliko je takšnih, ki jih ta primitivizem našega življenjskega trga sploh odbija, da ne pripeljejo tja svojega blaga. Če bi prišlo več prodajalcev, bi s tem neposredno pomagali, da bi se Ljubljanci lahko zalagali z boljimi in cenejšimi kmetijskimi in vrtnimi pridelki! To opažamo zlasti v zimskem času, ko zaradi premajhne ponudbe pogosto poskočijo cene vrtnin. Iz te tega vidika je slehernemu jasno, kako nujno potrebno je, da se mestni ljudski odbor odloči za rešitev tega perečega vprašanja, ki bo v ostalem postalo poleg drugega lep vir vedno večjih dohodkov.

Ze naprej povem, da imam v mislih le rešitev začasnega značaja, čeprav se ta provizorij lahko zavleče še v desetletja. In prav zato morajo biti nove tržne lobe ne le trpežne in za bliznjo bodočnost dovolj prostorene, ampak naj bi tudi z estetskega vidika krasile, ne pa kvarile lepo lice trga.

Zal ne moremo danes niti približno določiti časa, kdaj bi bilo mogoče zgraditi definitivne mestne tržnice, ki bi služile Ljubljani v prihodnjih sto in več letih. Saj je postavitev te tržnice — kakor se to čudno sliši — v neposredni zvezi z dokončno osustvijo Ljubljanskega barja, s pomočjo tretjega, novega odvodnika, ali boljše povedano, povezava je z deli, ki jih bo na osušitev že zahtevala v mestnem odseku Ljubljaničine struge. Več kot verjetno je namreč, da se bodo vodne razmere v mestni strugi Ljubljanične po osušitvi Barja temeljito spremenile. Glede na to bo morda druga potreba temu primerno prilagoditi tudi arhitekturo obrežij. Hkrati bo odpadla na le gradnje elektrarne pri Sempetru, temveč tudi naprava pristanišča ob zvezi s krajem nabrežju. Odrstitev Trimostrva in premostitev celotne Ljubljaničine struge vzdolž vsega Prešernovega trga v enotno ploščad, bo omogočila, da bo nameščen glavni del nove tržnice v povezavi s sedanjimi mesarskimi žalami in ribarnico prav pod to mostno ploščad, odnosno, — kakor je to čudno slišati — da bo obsejen na njo. Ne bojte se, da bi bila zavoljo tega nova tržnica odtoka voda v oviro. Saj ne bo postavljena kakor sedanja ribarnica na enem in toaletne kabine na drugem bregu. Kakor se sleherni dan lahko prepričate, je med njima in veliko vodo v Ljubljanični strugi še dovolj velika razdalja. Sicer pa bo — ko bodo osuševalna dela dokončno izvršena — tekla voda v sedanjih količinah, po strugi Ljubljanične bolj redko. Zlasti poleti ter od pozne jeseni do zgodnje pomladi, se po strugi Ljubljanične ne bo prelivala druga voda kakor iz Gradaščice in Malega grabna, ki bo ravno zadostovala, da bo izplakovala rečno korito. In ker je dokončna osušitev Barja — ki bo mogoče, kadar bo osušeno in intenzivno izkoriščano, prehranjevali ne samo eno, marveč dve stadiji Ljubljani — veliki opreznost, ki ne bo izvršena tako kmalu, saj bo zahtevala celovito strokovnjakov, leta dela, pa tudi kakih 12 milijard današnjih dinarjev, bi postavitev dveh tržnih paviljonov na Vodnikovem trgu — kakor jih spodaj na kratko popišem — mnogo koristila tržnim razmeram in prodajalcem

samim, hkrati pa bi se tudi dobro izplačala. V misli imam dve enako veliki tržni lopi, vsako cca 10 x 44 m dolgorodne površine. Postavljeni bi bili tako, da bi vsaka imela sedišče približno tam, kjer stoji zdaj oba kandelabra, ki razsvetljujejo trg. Edino ta dva bi se morala umakniti. Daljši osi projekti-ranih lop naj bi bili vzporedni s podolžno osjo že zgrajene lobe. Novi tržni lopi naj bi imeli železno konstrukcijo in streho iz valovite pločevine. Bili naj bi prostro pritrjeni na dosedanjih tlak, brez slehernih posebnih temeljev. Opremljeni naj bi bili z lesenim podom in po potrebi tudi s stranskimi zasteklenimi stenami ter vhodnimi vrati. Mal padec tlaka v smeri Ljubljanične bi gradnje bistveno ne oviral. Vnanost teh paviljonov ne bi smela niti najmanj kazati — nasprotno — morala bi krasiti Vodnikov trg.

Namenoma uporabljam železo kot gradivo. Takšne lobe bodo do-

volj stabilne, pa tudi, ko bodo na Vodnikovem trgu odslužile, jih bo mogoče razložiti ter prenesti drugam. Zlasti bi takšne prenosljive lobe lahko služile enakemu namenu v predmestjih velike Ljubljane, ali na podeželju. Lahko pa bi jih — razstavljene — bilo uporabiti še za neštete druge potrebe: kot kolonade v kopalnicah, kot čakalnice na postajališčih itd., itd. Vsak drug gradbeni material bi bil za večkratno uporabo nesposoben.

Na 880 m² tako prekritega tržnega prostora bi bilo igranje namestiti ves sedanji promet ob glavnih tržnih dnevih. Morda bi del sedanjih tržnih klopcev pri tej priliki nadomestili z bolj pripravnimi, stabilnejšo napravo. To so podrobnosti, ki bi se uredile same po sebi. Na vsak način bi bili prodajalci rešeni sedanjega zla, naše vrle gospodinje pa bi bile tudi bolj zadovoljne, če bi nakupovale na suhem in pod streho. In tudi

tržnim organom bi bilo olajšano njih odgovorno delo.

Nisem spraševal, koliko znaša sedanji dohodek od pobrane pristojbine. Videl pa sem, da je od skupnega števila klopcev ob navadnih dnevih okrog 200 le-teh v prometu, ob glavnih tržnih dnevih pa več ko 400, in jih takrat še primanjkuje. Ker znaša povprečna dnevna najemnina za eno klopco 60 din — bo potemktem znašal povprečni dnevni izkupiček 16.000 din ali okrog 400.000 din mesečno, odnosno 5 milijonov na leto.

S postavitvijo obeh paviljonov bi se obisk prodajalcev gotovo povečal za 30 %, čeprav bi se tržna pristojbina za nekaj malega — recimo za 20 din od klopce povečala. Na ta način bi se letni dohodek tržnice zvišal na leto za nadaljnje 4 milijone dinarjev. In ta presežek bi še sam plačal oba paviljona — ki bi veljala kakih 16 milijonov dinarjev — v dobrih štirih letih.

Kakšen naj bo spomenik borbeni Ljubljani?

Borbenost in odpornost Ljubljane in Ljubljancem sta bili v dobi italijanske in nemške okupacije tako veliki, da sta prili skoraj v pregovor. Narodna zavest in volja za ponovno pridobitev svobode sta povzročali fašističnim in nacističnim okupatorjem ogromno preglavic. Istočasno pa je bila borbenost Ljubljane za slovensko ljudstvo, ki je trpelo pod škornjem okupatorjev, svetel zgled, ki je dvigal, bodril in navduševal vse, ki so bili v nevarnosti, da klonijo pod peko okupatorskega zatiranja in preganjanja. Tej borbeni Ljubljani nameravamo postaviti spomenik. Ustanovljen je že pripravljalni odbor in določeno je celo že, da naj se zbere v ta namen sklad 20 milijonov din.

Kakšen naj bo spomenik, še ni določeno in so celo zaželeni mnenja prebivalstva o tem, kakšen naj bi bil idejni osnutek spomenika. Pod imenom »spomenik« poznamo navadno likovno-kiparsko plastiko ali skupino plastik in podobnih kiparskih umovov. Likovni spomeniki vseh vrst so okras mest in dežel. Ljubljana likovnih spomenikov nima preveč, ni pa tudi rečna z njimi. Nedavno je bil odkrit spomenik ilegalci, pred tem so bili odkriti spomeniki padlim borcem v Šentvidu, v Šiški, v Zalogu, Mostah in Ježici, na Viču itd. Lahko torej rečemo, da se je število plastičnih spomenikov v Ljubljani — dasi je nekaj starih odpadlo — vrednostno in tudi številčno povečalo.

Ali more in mora biti spomenik borbeni Ljubljani samo plastičen? To menda nikakor ni pogoj. Za 20 milijonov din je mogoče napraviti tudi kaj drugega kakor samo kip — in marsikaj bi moglo prav tako služiti kot spomenik borbeni in zdaj graditvi ter ustvarjanju Ljubljani. Na primer mogli bi zgraditi kakšno šolo, ki nam jih toliko manjka. Kulturni dom, bolnišnico za en ali drugi namen, kakšne muzej ali podobno bi mogli prav tako postaviti kot spomenik borbeni Ljubljani. Zveza borcev je pričela akcijo za postavitev primernih prostorov za Muzej narodne osvoboditve; kaj bi ne bil tak muzej dostojen spomenik borbeni in obenem ustvarjajoči Ljubljani?

In končno: — tudi stanovanjska hiša na lepem prostoru mesta in s primernim posvetilom in morda celo z imenom borbene Ljubljane bi dostojno proslavila duh Ljubljancem in Ljubljane iz let 1941—1945. Marsikateri tmjev

bi pohvalno dejal Ljubljancem: »Res so vedno iznajdljivi! Med okupacijo so se krčevito borili proti okupatorju in se upirali pritisku tujih okupatorjev kakor en mož. Zmagali so. Zdalj pa povablajo spomin na to svojo borbo spet kot primerno priložnost za postavitev šole, kulturnega doma, muzeja ali stanovanjske zgradbe, da bodo s tem omilili pomanjkanje takih poslopij, obenem pa dvignili življenjsko in kulturno

raven svojega prebivalstva. Tako bodo hkrati pokazali, da jim boj za socialno osvoboditev, ki so ga bili hkrati, z odporom proti okupatorju, ni bil samo beseda, marveč je to bila volja in cilj, za katerega uresničenje se borijo ob vsaki priložnosti in tako tudi ob postavljanju spomenikov.«

To so misli, ki sem jih imel ob branju poročil o spomeniku borbeni Ljubljani in sem jih zdaj naznanjal na papir v opozorilo in razmišljanje vsem, ki bodo sodelovali pri postavljanju spomenika naši borbeni Ljubljani.

Delovni načrt Olepševalnega društva v Celju

V minulem letu so v Celju obnovili Olepševalno društvo. Po ustanovitvi obnem zboru je takoj pričelo z delom. Marsikaj je bilo lani v našem mestu in njegovi okolici urejeno na iniciativo društva, mnogo pa je izvedlo samo, kolikor so pač dopuščala finančna sredstva. Urejene so bile nekatere poti po celjskih gričih, kamor prebivalci mesta radi hodijo na sprehod, urejeni so bili parki po mestu in vrtovi ob raznih javnih poslopjih. Skoro večino dela pa je društvo posvetilo restavraciji grajskih razvalin, ki jih je z ob časa pričel močno razjedati, saj že dolgo let ni bilo nobenih popravil. Bombardiranje med vojno je tudi na Starem gradu povzročilo veliko škodo, saj so bombe padale tudi med razvaline. Popravila so sedaj tako daleč izvršena, da so zavarovane vse razgledne točke, urejen je tudi Friderikov stolp, pristop je na vsa mesta sedaj varen. Za restavracijska dela je društvo izdalo okrog 350.000 dinarjev, v resnici pa predstavljajo izvršena dela vrednost 1.500.000 dinarjev; izdatki so manjši zaradi tega, ker je društvo izvršilo najpotrebnejša dela v lastni režiiji.

Za tekoče leto ima društvo mnogokaj v načrtu. Društveno delovanje bo letos precej olajšano, ker so društvo doleteli od raznih podjetij, kakor tudi od MLO samega precejšnje podpore. Nadaljevala se bodo v prvi vrsti obnovitvena dela na Starem gradu. Na bivšem posestvu šolskih sester, ki je sedaj ljudska imovina, bodo uredili grajsko restavracijo z lepim vrtom; tam bo tudi stanovanje za oskrbnika gradu. Zadnji del ceste proti vrtu v razvaline bodo znatno razširili.

V mestu samem bo društvo skrbelo za odstranitev raznih pomanjklivosti. Urediti bo treba avtoobusno postajo v mestu in najti primeren prostor za parkiranje. Potrebna je adaptacija raznih stavb, rekonstrukcija mestnega obzidja in raznih nasadov. V mestnem parku se mora primerno urediti prostor za tenis, drsalnice in smuča škakalnica. Sedanji športni prostor v parku ni ravno v okras.

Važno vprašanje je ureditev tržnega prostora na Trgu V. kongresa. Postaviti se morajo prodajne lobe s streho, da ne bo prodaja blaga izpostavljena raznim vremenskim neprivikom. Deske za plakiranje bodo popravili in na primernih mestih namestili še nove. Vojaško vežbališče ob Savinji za kasarno naj bi premestili zopet tja, kjer je že bilo, na trav-

nik za Lanovžem. Tudi neestetična žična ograja ob brvi preko Sušnice proti vilam ob Savinji ne spada tja.

Nujna je namestitev z vsemi modernimi instrumenti opremljene vremenske hišice, za katero bi bil najprimernejši prostor na Titovem trgu, kjer je že bila pred okupacijo. Odrstitev bodo morali hlevi pri restavracijah »Branič« in »Ojstrica« in jih premestiti izven mesta. V mestnem parku bodo še letos postavili godbeni paviljon. MLO bo preuredil restavracijo Petriček in njeno okolico, ki je lepa izletniška točka v celjski okolici. Restavracijo »Branič« bo preuredila Kmetijska zadruga, restavracijo »Beli vol« pa podjetje »Beton«. Tako bodo iz Celja izginili polagoma vsi neprimerni gostinski lokali.

Glede na nameravano regulacijo Savinje je gradnja modernega kopaljšča za sedaj nemogoča, vendar pa Olepševalno društvo ne bo opustilo zahteve po kopaljšču. Začasno naj se zgradi vsaj en bazen za letno kopaljšče, ako regulacija Savinje res ovira izvršitev celotnega programa.

V mestu se morajo zgraditi sanitarni predpisi primerna javna stranišča, sedanja, ki ne ustrezajo, naj se odstranijo. Zopet naj se obnovi javni tehnični na Bregu in pri mestni klavnic.

Poglavje zase je izobezanje in pravočasno snemanje zastav ob raznih praznikih. Zastave naj bodo dostojne, izobezale pa naj bi se enotno na železnih konzolah.

Naloga, ki si jih je Olepševalno društvo zadalo in jih bo skušalo izvršiti sporazumno z merodajnimi forumi, je torej dovolj. Če bodo izpolnjene, bodo Celje in bližnja okolica dobila precej drugačno lice.

M. Č.

Nove vrste ključavnice

Na razstavi, ki jo je priredil Švedski klub izumiteljev v Stockholm, so pokazali tudi nove vrste ključavnice, o kateri pravijo, da je ne bo mogel nihče vromiti. Ključ je napravljen iz seveda težjega izumitelja. Naloga, ki jo je izdeloval skoraj osem let ključavnica ima kot list tanek ključ in prav tako tanko odprtino, ključ ima vdolbine raznih oblik in velikosti. Skoraj nemogoče je, da bi imela dva človeka na svetu enak ključ. Ključ se namreč ponovi šele po 4.000.000.000 ključavnicah. To se pravi, da bi vsak človek na svetu lahko kupil po 2000 ključavnic, ne da bi se mu bilo treba bati, da ima še kdo drug podoben ključ. Ključavnice torej ni mogoče vromiti, pravijo pa tudi, da je z dinamitom ne moreš razstreliti.

Film na magnetofonskem traku

Ameriška znanstvena revija »Radio Electronic« poroča, da so ameriški elektronski laboratoriji že zelo napredovali v polizkuših, da bi filimali slike na trakove, podobne magnetofonskim trakovom. Raziskovalci skušajo s pomočjo elektrone napravit trak, ki bo reproduciral svetlobne valove, tako, kakor reproducirajo zvočne valove. Če bi uspeli, bi to pomenilo velik preobrat v filmski industriji, ki snema sedaj izključno na filmske trakove.

Računski stroj za integralne enačbe

Integralne enačbe, ki so jih določili računalni po več mesecih, bodo odslej reševali v enem ali dveh dneh z računskim strojem, ki so ga izumili na Švedskem. Stroj, ki »bere« milijon matematičnih kvantitet na sekundo, stoji v telekomunikacijskem inštitutu v Gothenburgu. Izumil ga je inž. Wentzel. Aparat dela po elektronskem principu.

V dolini siromaštva in cekinov

Gradnja hidrocentrale v dolini Une je tamošnjim krajem prinesla novo življenje

V dolino Une sem začel priti leta 1942, ko smo šli iz Bosne na liško stran. Una je takrat bila močna ustaška črta in nevarna za vse, ki so se borili proti ustaškemu režimu. Drugič, bilo je leta 1949, je v tej dolini že odmevala delovna pesem. Gradili so novo železniško progo od Bihača proti morju. Prometa še ni bilo, Vasi so stisnjene ob Uno in njene slapove živitarile in razmišljale o minulih časih, ki so jih prežile.

Zgodovina te doline je bila posebno burna in krvava. Ljudje se niso utegnili ukvarjati z vprašanji, ki jih je reševala Evropa. Puška in stalen boj za obstanek na meji turškega cesarstva ništa dovolila, da bi se narod izobrazil. Tudi po vojni je le počasi prodiralo v to dolino novo življenje.

SLIKOVITI KRAJI, BEDA IN ZAOSTALOST

Ce hočete imeti tudi od potovanja na dopust vsaj nekaj lepšega, potem potujte, če je mogoče, preko Bihača in Knina v Split. Vožnja po dolini Une je ena izmed najbolj slikovitih voženj na naših progah. Soteske, predori, slapovi in mostovi preko ozkih dolin se vrstijo kakor kje v Švici.

Vasi so redke in borne. Ljudstvo v teh krajih še vedno skrivnostni. Pripovedke in stare narodne pesmi še danes ljubče živijo. Ko je 1942, leta šel skozi te kraje glas o velikem vodji Titu, so ljudje skrivnostno stikali glave in šepetali. Osem let zatem so jih zopet zganile novice o nekem čudnem načrtu, ki naj bi ga uresničili v njihovi dolini. Stari so zmajevali z glavami, mladi pa so živo razpravljali.

Prišlo je kar nenadoma. Niti prav pričakovali niso. Saj niso

verjeli, da bo res. Toda prišlo je. Spomladi leta 1950 so prišli delavci in začeli z delom. 40 km od izvira Une so prvič v dolgi zgodovini te reke začeli postavljati v njenem toku umeten slap.

Preko reke so zgradili le majhen prag, ki bo samo zadrževal tok Une in vodo usmerjal v stranski odtočni kanal; ta bo odvajal vodo po 170 m dolgem rovu do električne centrale. Rov ima prerez 30 m² in bo lahko odvajal vso vodo reke na turbine.

Centrala sama bo zgrajena v neposredni bližini slapov na Uni, ki pa jih je v vsem njenem toku mnogo. Letno bo centrala dajala približno 35 milijonov KWh in bo tako lahko zadostila sedanjim potrebam večjega dela zahodne Bosne in manjšega dela Like. Centrala bo napajala tudi električno omrežje mesta Banje Luke.

Vse načrte za hidrocentrale so napravili strokovnjaki »Elektroprojekta«, bili pa so zaradi geoloških razmer že spreminjeni. Dno struge namreč ni dovoljevalo gradnjo močnega jezusa in so se inženirji zaradi takega položaja odločili za sedanji način gradnje.

Medtem, ko je gradbišče označeno kot hidrocentrale »Slapovi na Uni«, jo ljudje kratko imenujejo »naša hidrocentrale«, ali kvečjemu še »Centrala kod Kostela«. Ves kraj je ponosen na njo. Velika večina domačinov je dobila pri gradnji te centrale kruh. Morda jo imajo ravno zato še raje. Centrala pa bo imela velik pomen za vso Bosansko krajino, ki je bila skozi stoletja je mejnik civilizirane Evrope proti turškim napadom. Pozno bodo ti kraji dobili nekaj od tega, kar je pridobila Evropa v času, ko so jo varovala hrabra prša bosanskih krajišnikov.

NADALJNJI NAČRTI

Hidrocentrale »Slapovi na Uni« je prva električna centrala na tej reki, načrti pa do ločajo več central. Prva večja, ki jo bodo gradili, bo velika električna centrala pri Martinjem Brodu. Tukaj napravi Una poleg ovinka še nekaj izredno lepih slapov. Pa zaradi teh prav gotovo v Evropi ne bi zbudila zanimanja. Toda nekaj drugega je.

Skozi stoletja nazaj je bilo življenje na tej zemlji vedno trdo. Morda je prav to očevalo prvotne tipe hiš in še marsikaj. Tukaj najdete namreč edinstven

Po več kot enoletnih pogajanjih se sva miru v Koreji še ni premaknila z murve točke. Odkar so Rusi odklonili zadnji kompromisni predlog Organizacije združenih narodov za izmenjavo ujetnikov, so upi na skorajšnji konec vojne manjši kot kdaj koli. O brezspnem delu ob komisiji za premirje v Panmunjonu najbolj pričajo zapisniki, katerih se je, kot vidi mo na sliki, nabral že precejšen kup.

Pokrižala me je. Vstala sem in odšla. S svojimi mislimi in čustvi sem ostala sama. Prav kakor da bi bila sama sama na svetu.

DVOJNA RESNICA

Na oddelku, kjer sem službovala, se je zdravil tudi Nande Babnik, ki je bil takrat semenišnik. Bil je mlad in še nekaj je bilo na njem, kar je priteglo zanimanje sester, posebno mlajših. Medtem ko smo bile sestre zaprte v samostanske stene in smo le trpno prispevale k božji slavi, je bil Babnik kot član Katoliške akcije vsak dan Kristusov vojščak. Željan si je bil nasprotnikov in v svetu se mu jih tudi ni manjkalo.

Nune, ki so brezverske bolnike zanemarjale, so za Babnika pretirano skrbjele. Mnogo bolj kot za kakršnega koli duhovnika. Razgovarjale so se z njim delj, kakor jim je bilo dovoljeno. Nič čudnega, če je Babnik naklonjenost, ki so mu jo sestre izkazovale, izkoriščal na vsakem koraku.

Nekega jutra mi je potožila nočna sestra, mlada, lepa dekle z belimi lici in rdečimi ustnicami, da se je Babniku sredi noči komaj iztrgala iz grabežljivih rok.

»K sestrice prednici pojdit! Povejte ji vse, kakor se je zgodilo! Saj tudi semenišnikom ni dovoljeno...«

Obe nuni, jaz in nočna sestra, sva se razburjali nad Babnikovo nesramnostjo.

Minilo je nekaj dni, da nisem govorila s to sestro. Ko pa sva se srečali na samem, mi je povedala, da ji sestra prednica ni verjela. Rekla ji je, da se je vse to, kar ji je povedala o Babniku, zgodilo samo v njeni bolni, prenapeti domišljiji.

V samostanu je bilo torej dvoje pravic in dvoje resnic. Nekaterim, ki so bili priljubljeni, je bilo marsikaj dovoljeno, pri drugih so obsojali že samo senco greha.

POLITIČNI PRVAK

Koroška nisem nikoli slišala niti na kakšnem političnem zborovanju, niti ne vem, da bi nam bil kdaj pridigal. Ze kmalu sem ga spoznala.

Bilo je kmalu potem, ko je prišla v naš samostan sestra Bogoslava.

Obiski potnikov, ki bi se pripeljali z avtomobilom v samostan, so bili redki. Zato ni bilo nič čudnega, če smo se ob taki priliki zgrnile na okna.

Tako, z limuzino, se je pripeljal tudi Korošec. V vežo našega samostana je stopil že starejši mož. Čeprav ni nosil talarja, sem po potezah spoznala, da je duhovnik.

Nj minilo dolgo — naproti sta mu prišli sestra Bogoslava in naša prednica. Pristreno so si stisnili roke. Korošec in prednica sta se vneto razgovarjala. Vsi trije, s preoblečeno sestro Bogoslavo, so stopili na samostanske stopnice, nakar sta se dr. Korošec in sestra Bogoslava poslovila in sedla v avto.

Vprašala sem nune, kdo je ta mož, s katerim je odšla preoblečena sestra Bogoslava. Rekle so mi, da je to dr. Anton Korošec, za katerega sem vedela, da je duhovnik in prvak klerikalne stranke. Nune so mi tudi rekly, da se imata s sestro Bogoslavo rada. Vsakikrat ko utegne, se oglasi v samostanu, potem odpelje sestro Bogoslavo za nekaj dni na Bled.

In res, sestra Bogoslava se je kmalu vrnila, se spet preoblekla v samostansko obleko in stregla bolnikom.

„...potem je zmagalo življenje“

Po pripovedovanju redovnice T. Š. napisala Branka Jurca

Prednica pa (bila je že druga) me je začela spraševati s sodniškim glasom, zakaj pa jočem. Rekla je, če mar ne zaupam božji milosti, da mi bo poravnala vse dozdnevne krivice.

Ob teh njenih trdih besedah se je moje srce zakrknilo. Sprevidela sem, da nima niti volje niti moči razumeti moje srčne stiske. Obrisala sem si oči. Pogledala sem v njen od starosti nagubani in kakor okameneli obraz.

Začela me je spraševati, če me je razžalila katera od sester, če mi je prizadejal krivico kak zdravnik, če se je pripetila doma kakšna nesreča...

Ob njenem poizvedovanju bi ne bila mogla spregovoriti niti besede o tem, kar me je v resnici težilo. Začutila sem odpor do nje in do samostana. Hotela sem se prednice čim prej rešiti...

Na mah sem si izmislila izgovor. Rekla sem, da sem imela prejšno noč hude sanje, zaradi katerih se bojim, da je kdo domačih težko zbol. »Če je tako, vam ni treba jokati. Še danes pišite, sestrice! Še danes!«

Vstala je, stopila k miznici in mi dala pismo, na katerem so bile prilježne znamke.

»In molite! Zaupajte v božjo pomoč! Zaupajte v njegovo neskončno dobrotljivost!«

